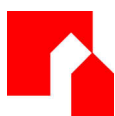
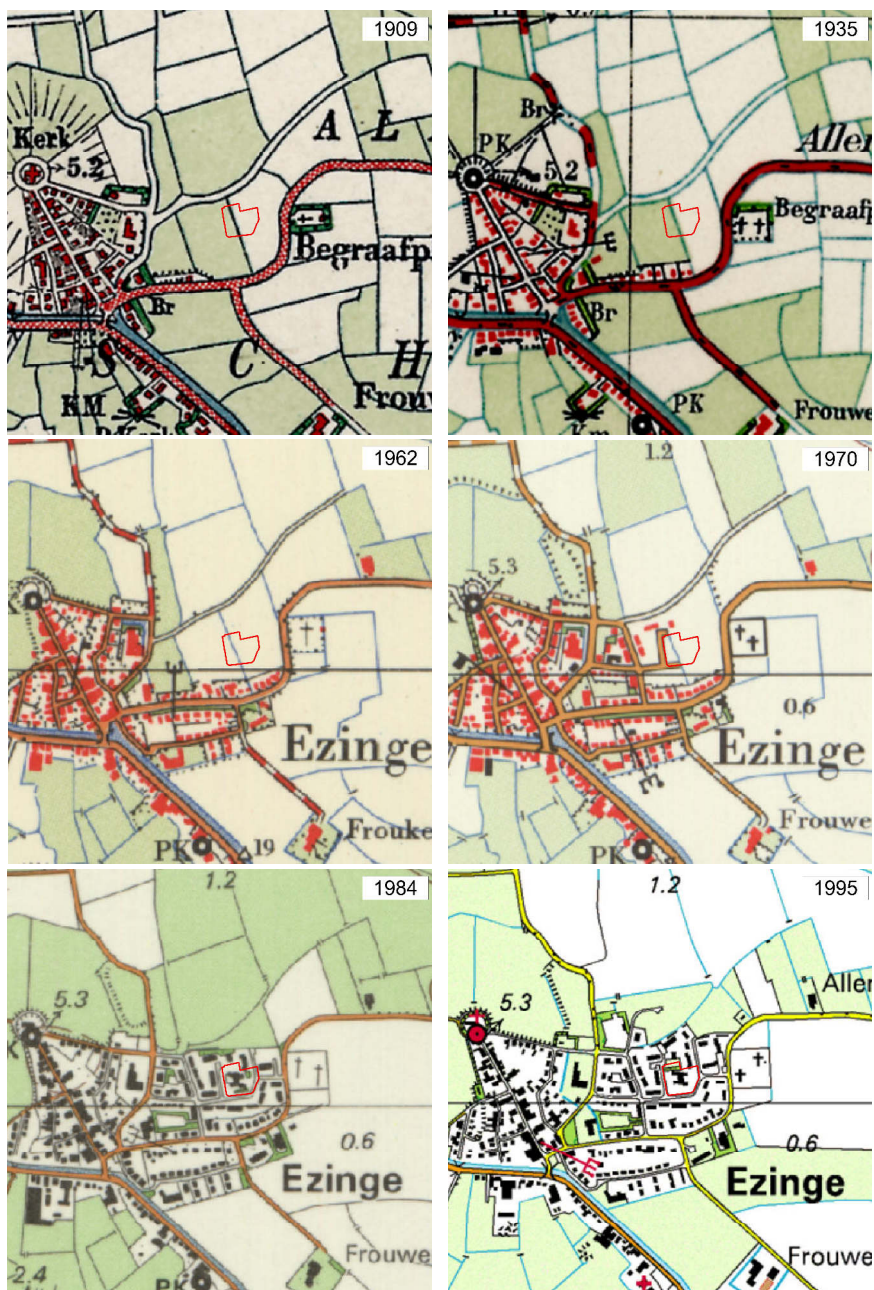

Nieuwbouw Van Giffenstraat te Ezinge (gemeente Westerkwartier)

Een archeologisch en cultuurhistorisch bureauonderzoek

Libau

Hoge der A 5

9712 AC Groningen

Opdrachtgever: Gemeente Westerkwartier

Libau-rapport: 20.81098

Datum: 4 december 2020

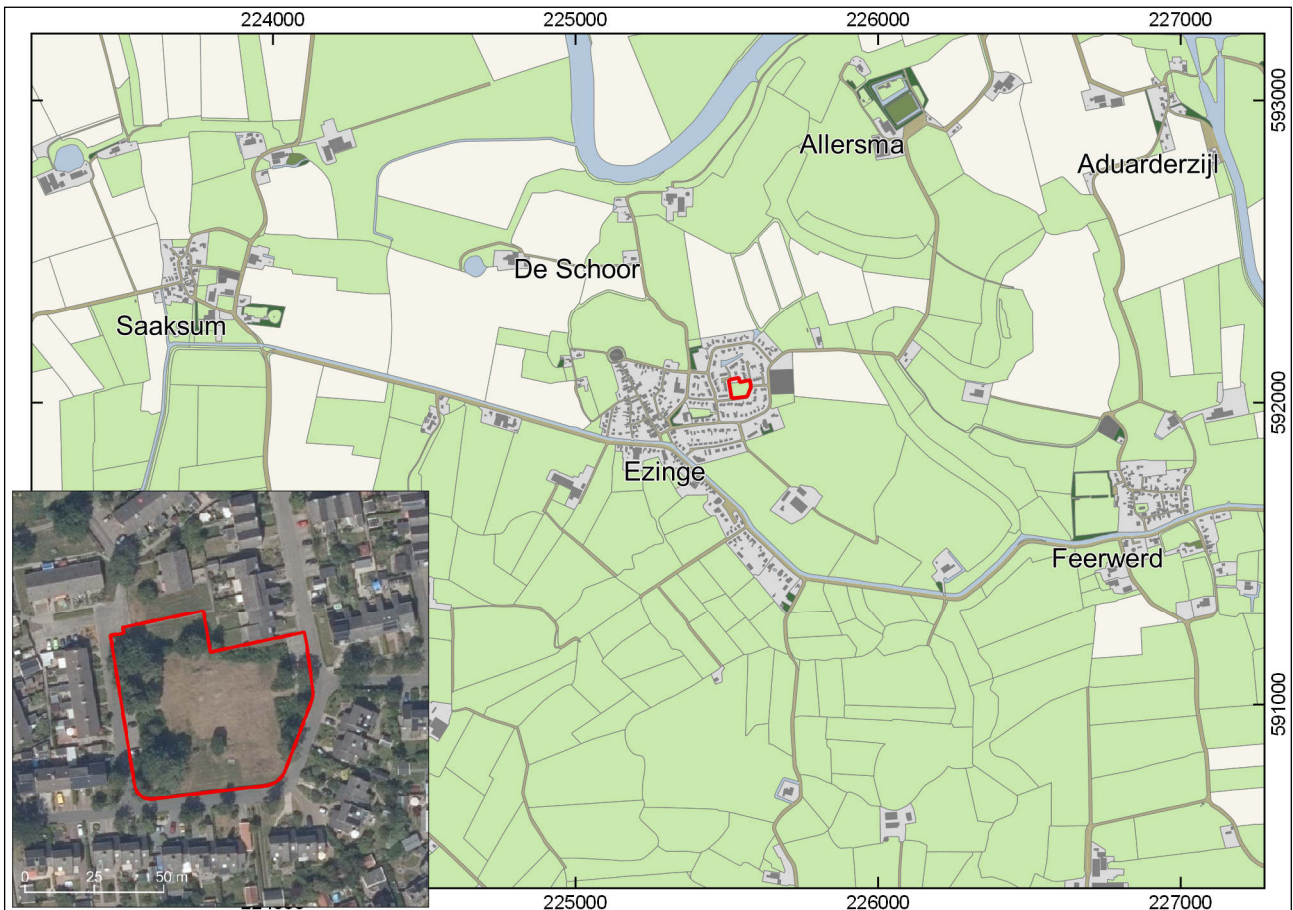
Administratieve gegevens

provincie:	Groningen
gemeente:	Westerkwartier
plaats:	Ezinge
toponiem:	Van Giffenstraat
kadastraal perceel:	Ezinge A1290 / A1349
centrumcoördinaten (RD):	225.542 / 592.048
opdrachtgever:	gemeente Westerkwartier (mw. A. Bergsma)
bevoegde overheid:	gemeente Westerkwartier
uitvoerder:	Libau Hoge der A 5 9712 AC Groningen (050) 312 65 45 archeologie@libau.nl
auteur:	N. van der Mei
kwaliteitscontrole:	M. van Geffen MA
landelijk registratienummer:	4927209100 (onderzoeksmeldingsnummer Archis3)
Libau-rapport:	20.81098
beheer en plaats documentatie:	Libau (Groningen), Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (Amersfoort) en DANS
afbeelding voorblad:	topografische kaarten uit de 20 ^{ste} eeuw met daarop het plangebied in rood (topotijdreis.nl)

Aanleiding

In opdracht van de gemeente Westerkwartier, vertegenwoordigd door mw. A. Bergsma, is een archeologisch en cultuurhistorisch bureauonderzoek uitgevoerd voor een locatie aan de Van Giffenstraat in Ezinge (zie figuur 1). Aanleiding voor dit onderzoek is de voorgenomen nieuwbouw van zes woningen. De nieuwbouw vindt plaats op kadastraal perceel Ezinge A1290 en een deel van kadastraal perceel Ezinge A1349 (zie figuur 2). Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de ruimtelijke procedure.

Het terrein ligt momenteel braak en is ingezaaid met gras. Tot 2007 stond hier een schoolgebouw uit de jaren '70 van de 20ste eeuw. De geplande nieuwbouw bestaat uit zes twee-onder-een-kapwoningen aan de noordzijde van het terrein. De nieuwbouw zal worden gefundeerd op palen. Naar verwachting wordt over het gehele oppervlak van de nieuwe woningen een bouwput uitgegraven van minimaal 80 cm diep.

Figuur 1: Topografische kaart van Ezinge en omgeving (CC-BY Kadaster 2019). In de inzet is een recente luchtfoto van het plangebied opgenomen (PDOK). Op beide kaarten is de ligging van het plangebied aangegeven met een rood kader.

Beleidskader

Ten aanzien van de archeologische waarden geldt in het bestemmingsplan Ezinge voor het plangebied een dubbelbestemming Waarde - Archeologie 4. Dit betekent dat de gronden, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd zijn voor het behoud van archeologische waarden. Hierbij geldt een onderzoeksverplichting naar de archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden groter dan 200 m². Met de geplande nieuwbouw wordt deze vrijstellingsgrens overschreden.

Ten aanzien van cultuurhistorische waarden geldt in het bestemmingsplan een dubbelbestemming Waarde – Landschap. Dit betekent dat de gronden mede bestemd zijn voor het behoud, herstel en ontwikkeling van de landschappelijke, natuurlijke en cultuurhistorische waarden. Hieronder worden in ieder geval de volgende essentiële ruimtelijke kenmerken begrepen: de openheid van het landschap, het reliëf, de oorspronkelijke verkavelingen en het beloop van wegen en waterlopen, het profiel van de dijken en historische dijken en de openheid van, het zicht op en de herkenbaarheid van wierden en wierdendorpen. Vergunningplichtige werkzaamheden zijn onder meer het afgraven, ophogen en egaliseren van gronden, het graven en dempen van sloten en watergangen, het wijzigen van het doorstromingsprofiel van sloten en watergangen en het aanbrengen van drainage of wijzigen van het greppelsysteem.

Figuur 2: Links: Uitsnede van de meest recente kadastrale kaart van Ezinge, waarop met een rood kader het plangebied is aangegeven. Rechts: Voorlopig ontwerp van de inrichting van het plangebied aan de Van Giffenstraat in Ezinge.

Landschappelijke en aardkundige informatie

Het plangebied ligt in de voormalige streek Middag. Middag maakt samen met Humsterland deel uit van een oud, door krekens en prieden doorsneden kwelderlandschap. Deze kwelders werden oorspronkelijk in het noorden begrensd door een grote kwelderwal. Ten oosten van Garnwerd werd het kweldergebied beschermd door de langgerekte en brede oeverwal van de rivier de Hunze. De streek Middag werd van zuid naar noord doorsneden door de meanderende loop van de 'Middagster Riet', de oostelijke tak van de oude benedenloop van het Peizerdiep.

Ten westen en zuiden van het kweldergebied lag een veengebied dat in de loop van de vroege middeleeuwen zowel vanaf de kwelders als vanaf de zuidelijker gelegen glaciale ruggen in cultuur werd gebracht. De exploitatie van het veen leidde tot oxidatie en klink waardoor het maaiveld daalde en de wateroverlast toenam. Tussen circa 600 en 800 na Chr. leidde de maaiveldaling in combinatie met een stijging van de zeespiegel tot herhaaldelijke zee-inbraken via het Lauwers-estuarium. Het zeewater kon hierbij tot ver in het binnenland doordringen. Kleine afwateringsstromen zoals de Oude Riet en Oude Tocht ontwikkelden zich tot brede zeearmen en grote delen van het kweldergebied werden weggeslagen of overspoeld. Als gevolg hiervan veranderde Humsterland in een eiland en Middag in een schiereiland. De naam Middag is dan ook afgeleid van *mid-oge* wat 'middeneiland' betekent.

De bovengenoemde landschappelijke ontwikkelingen zijn terug te zien op aardkundige kaarten. Op de fysisch geografische kaart van de provincie Groningen (zie bijlage 2 *Fysisch geografische kaart*) is te zien dat de omgeving van Ezinge bestaat uit een getij-afzettingsvlakte met kleinschalig reliëf (code Mv1), doorsneden door voormalige krekens en prieden (blauwe onderbroken lijnen). Binnen deze getij-afzettingsvlakte zijn verscheidene wierden gelegen, waaronder de deels afgegraven dorpswierde van Ezinge. Ten oosten van Ezinge liggen de oude meanderende loop van de Middagster Riet (code M13). De restanten van deze benedenloop van het Peizerdiep zijn veelal nog als sloot aanwezig. De vanaf circa 800 na Chr. ontstane zeearmen zijn als zeeboezemvlaktes herkenbaar aan de noord- en westzijde van Middag (code Mv4). De geomorfologische kaart (geraadpleegd via Archis) laat een overeenkomstig beeld zien.

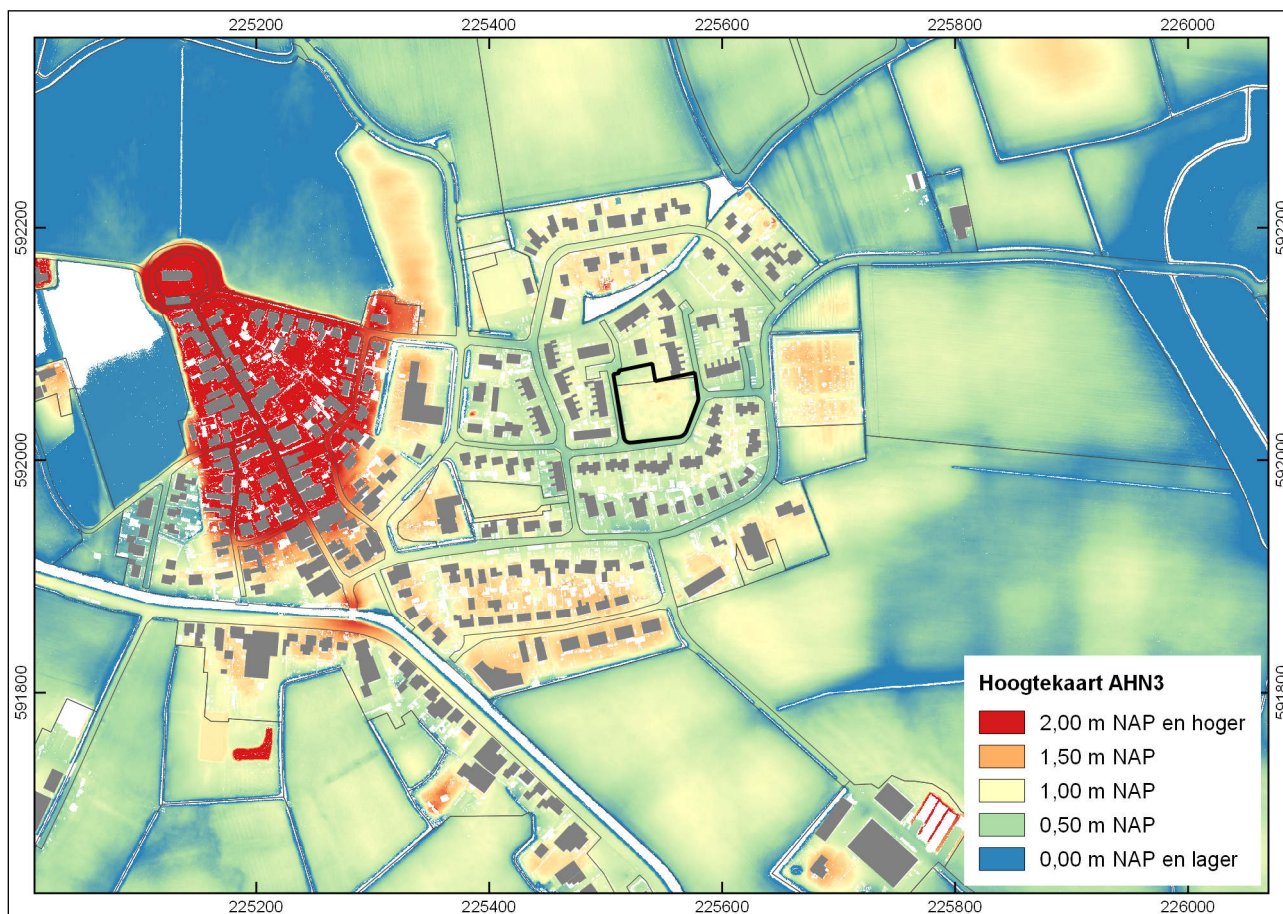
De bodem in en rondom het plangebied bestaat oorspronkelijk uit kalkarme poldervaaggronden in lichte zavel (code Mn15C; zie bijlage 3 *Bodemkaart*). Bij deze gronden bestaat de bovenste 50 tot 80 cm uit kalkloze lichte zavel. De bouwvoor is circa 15 tot 25 cm dik en is matig humusarm tot matig humeus. Onder de kalkloze lichte zavel ligt kalkrijk, gelaagd materiaal, dat homogeen van zwaarte blijft of geleidelijk overgaat in kleiig, uiterst fijn zand. Dit soort lichte, goed ontwaterde zavelgronden waren in het verleden zeer geschikt voor bewoning en landbouw. De meeste wierden in de omgeving van het plangebied zijn dan ook aangelegd op zavelige gronden.

Het gebied kent een grondwatertrap Vb.¹ Dit betekent een gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) van meer dan 120 cm -mv en een gemiddeld hoogste grondwaterstand van 25 - 40 cm -mv. Uit grondwatermonitoring ten oosten van het plangebied (put B07A1029; dinoloket.nl) is op te maken dat de laagste grondwaterstanden in dit gebied in de droge jaren 2018 en 2019 in de buurt van de -90 cm NAP lag. Dit betekent voor het plangebied een laagste grondwaterstand van meer dan 180 cm -mv.

¹ De grondwatertrap is vanuit archeologisch oogpunt relevant omdat boven de gemiddeld laagste grondwaterstand fluctuaties optreden in de grondwaterstand. Dit kan leiden tot oxidatie en degradatie van onverbrande organische resten, zoals bot, leer en hout.

Op de kaart van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN3) is te zien dat de kwelders rondom Ezinge inderdaad enig reliëf vertonen. Het nog aanwezige deel van de wierde Ezinge is goed te herkennen aan de hoge ligging (zie bijlage 4 *Hoogtekaart*). De rest van de wierde is zo ver afgegraven dat deze lager ligt dan de omringende gronden. Ten zuiden van het dorp ligt nog een kleine wierde. De bebouwde kom van Ezinge buiten de wierde ligt iets hoger dan de omringende landerijen. Waarschijnlijk gaat het hier niet alleen om natuurlijk reliëf, maar zijn veel gronden ook iets opgehoogd ten behoeve van woningbouw. De oude meanders van de 'Middagster Riet' zijn, net als veel voormalige krekens en prielen van het oude kwelderlandschap, op de AHN-kaart te herkennen als kronkelende laagten. Aan de noordzijde van Middag is een scherpe overgang van laag naar hoog te zien. Deze scherpe grens is ontstaan doordat omstreeks 1200 een dijk rond Middag werd aangelegd. In het binnendijkse gebied vond vanaf toen geen opslibbing van zeeklei meer plaats; een proces dat in het buitendijkse gebied wel gestaag voortging.

Op de detailkaart (zie figuur 3) is te zien dat in het plangebied kleine hoogteverschillen voorkomen. De maaiveldhoogte in het plangebied varieerde ten tijde van de inwinning van de hoogtegegevens van circa +0,80 tot circa +1,15 m NAP. De hoogtekaart geeft geen directe aanwijzing voor een archeologische vindplaats in het plangebied.

Figuur 3: Detailopname van de maaiveldhoogte (AHN3). De nieuwbouwlocatie aan de Van Giffenstraat in Ezinge is aangegeven met een zwart kader. De kleine hoogteverschillen in het plangebied houden waarschijnlijk verband met de aanwezigheid van begroeiing.

Bewoningsgeschiedenis

Het kweldergebied van Middag-Humsterland is vanaf circa 600 voor Chr. (midden-ijzertijd²) vrijwel continu bewoond geweest. Men vestigde zich bij voorkeur op de hogere kwelder- en oeverwallen langs getijdenrivieren, krekens en prielen. Wanneer deze nederzettingen direct op de kwelders lagen en er geen sprake was van ophoging, worden dergelijke woonlocaties 'vlaknederzettingen' genoemd. Met de stijging van de zeespiegel ontstond steeds meer de noodzaak om woonplaatsen op te hogen. Aanvankelijk betrof het individuele verhoogde erven (huiswierden), die vaak in groepjes bij elkaar lagen. Op deze wierden werden boerderijen van hout, zoden, leem en riet gebouwd. Door voortdurende ophoging en uitbreiding groeiden meerdere huiswierden soms aaneen tot dorpswierden.

² Voor de dateringen van archeologische perioden wordt verwezen naar bijlage 1

Aan het eind van de 3de eeuw liep de bewoning op de kwelders plotseling sterk terug. Hoewel op de kwelders van Groningen nog wat restbewoning overbleef, lagen de meeste wierden er verlaten bij. Pas enkele eeuwen later, in de 5de of 6de eeuw, keerde de bewoning terug en werden de oude wierden weer in gebruik genomen. Overigens geldt dit niet voor alle oude woonplaatsen. Veel kleine onverhoogde of niet al te hoge wierden verdwenen onder de klei die in dit onbedijkte gebied nog steeds werd afgezet. In Middag-Humsterland worden dit soort overslibde wierden nog regelmatig aangetroffen.

Zoals gezegd leidde de exploitatie van veengebieden en een stijging van de zeespiegelstijging in de loop van de vroege middeleeuwen tot ernstige wateroverlast in het kweldergebied van Middag-Humsterland. Grote delen van het kwelderland werden weggeslagen of overspoeld. Om het overgebleven land te beschermen legden de bewoners van Middag en Humsterland kadijken aan van circa één tot anderhalve meter hoogte. In de 12de eeuw werd voor het eerst een zeedijk aangelegd die de gehele Ommelanden omvatte. Middag kwam hierdoor volledig binnendijs te liggen; Humsterland bleef een eiland, maar werd voorzien van een ringdijk. De Cisterciënzer abdij bij Aduard speelde een belangrijke rol bij de aanleg van dijken rondom Middag en Humsterland en bij de inpoldering van het Noordelijk Westerkwartier.

Na het voltooien van de bedijkingen kon men zich langzamerhand ook ver buiten de oude (dorps)wierden vestigen. Dit gebeurde vooral op hogere plekken in het landschap, zodat in geval van dijkdoorbraken toch nog enige bescherming aanwezig was. De hogere plekken konden natuurlijke verhogingen als kwelderwallen, oeverwallen en inversieruggen zijn, als ook kleine kunstmatige verhogingen, zoals we die vooral langs de oude dijken van Middag en Humsterland aantreffen (verhoogde boerderijplaatsen). Vestiging op huiswierden die in een ver verleden verlaten waren, kwam overigens ook veelvuldig voor.

De monniken van het klooster bij Aduard zorgden niet alleen voor de aanleg van dijken, maar organiseerden ook de afwatering van de kwelders en het achterland. Zo werd tussen Viervelaten en het Reitdiep een nieuw afwateringskanaal gegraven, het Aduarderdiep. Uit de vondst van een houten funderingspaal van de eerste stenen brug bij Steentil blijkt dat de aanleg van het Aduarderdiep waarschijnlijk al plaats vond aan het eind van de 13de eeuw (Groenendijk, Van der Plicht & Streurman 2012). Het Aduarderdiep mondde via een uitwateringssluys (zijl) bij Aduarderszijl uit in het Reitdiep (Hunze).

Ook in latere tijden was afwatering van groot belang. Tussen 1825 en 1827 werd in opdracht het toenmalige Saaksumerzijlvest (nu waterschap Noorderzijlvest) het Oldehoofsche kanaal gegraven. Dit kanaal loopt vanaf de Bovenilstertocht bij Oldehove, langs Saaksum, Ezinge en Feerwerd om vervolgens bij Schifpot uit te wateren op het Aduarderdiep.

Archeologische informatie

Het plangebied is niet geregistreerd op de Archeologische Monumentenkaart (AMK; zie bijlage 5 *Kaart archeologie*). Ook zijn er nog geen archeologische vondsten bekend van deze locatie (geen vondstregistraties in Archis en bij het Noordelijk Archeologisch Depot in Nuis). Ten westen van het plangebied ligt de van rijkswege beschermde dorpswierde van Ezinge (AMK-terreinen 5312 en 11643). Deze deels afgegraven wierde is in de jaren 1930 uitvoerig onderzocht door Van Giffen, waarbij omvangrijke bewoningssporen zijn aangetroffen, daterend vanaf ca. 400 v. Chr. (ijzertijd).

Ten zuiden van Ezinge ligt de van rijkswege beschermde dorpswierde De Bouwerd (AMK-terrein 5311) met een begindatering in de late ijzertijd of Romeinse tijd. Tijdens de archeologische begeleiding van de afgraving van deze wierde in 1933 werd een Merovingisch grafveld met paardengraven aangetroffen. Een deel van dit grafveld is nog aanwezig. Ten zuidoosten van De Bouwerd ligt een middeleeuwse huiswierde waarop mogelijk een steenhuis heeft gestaan (AMK-terrein 6378).

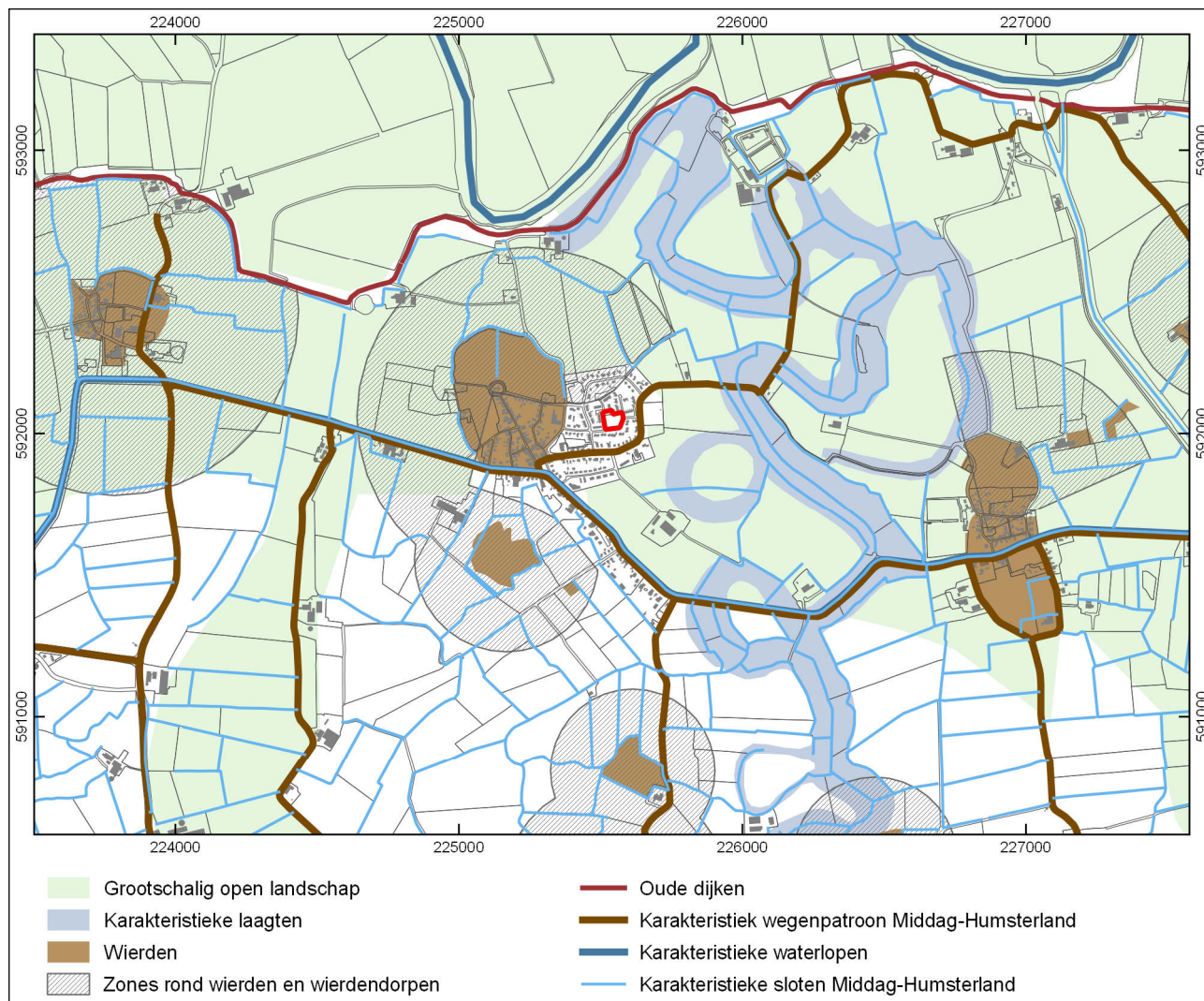
Binnen het plangebied heeft niet eerder archeologisch onderzoek plaatsgevonden. In 2014 heeft een archeologisch bureauonderzoek plaatsgevonden ten behoeve van de aanleg van een nieuwe hogedrukgasleiding tussen Garndwerd, Feerwerd en Ezinge (onderzoeksmelding 2446470100; Van der Mei 2014). Voor het deel van het tracé ten noorden van het plangebied (ter hoogte van het Kerkepad) is geen verder onderzoek geadviseerd omdat vermoed werd dat de bodem reeds verstoord was.

Ten zuiden van het plangebied, aan de Schoolstraat, heeft De Steekproef in 2006 een archeologisch booronderzoek uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de bodem bestaat uit poldervaaggronden in lichte zavel en zandige kleiafzettingen. Op ongeveer 1,50 m -mv gaan de zavel- en kleiafzettingen over in kwelderafzettingen bestaande uit sterk zandige klei met zandbandjes. Er zijn geen ophogingslagen, fosfaten of andere archeologische indicatoren aangetroffen.

Cultuurhistorische waarden

Het cultuurlandschap van Middag bestaat uit een open wierdenlandschap met een grotendeels onregelmatige blokverkaveling. De perceelsgrenzen worden deels bepaald door de natuurlijke waterlopen (krekken, prielen) die ooit door dit gebied stroomden. De meanderende van de Middagster Riet zijn als laagte in het landschap te herkennen. Tussen de oude wierden loopt een netwerk van smalle, kronkelende wegen. Vanwege dit nog grotendeels gave historische landschap heeft Middag-Humsterland de status gekregen van Nationaal Landschap. Ook is het gebied voorgedragen voor de lijst van Werelderfgoed van UNESCO.

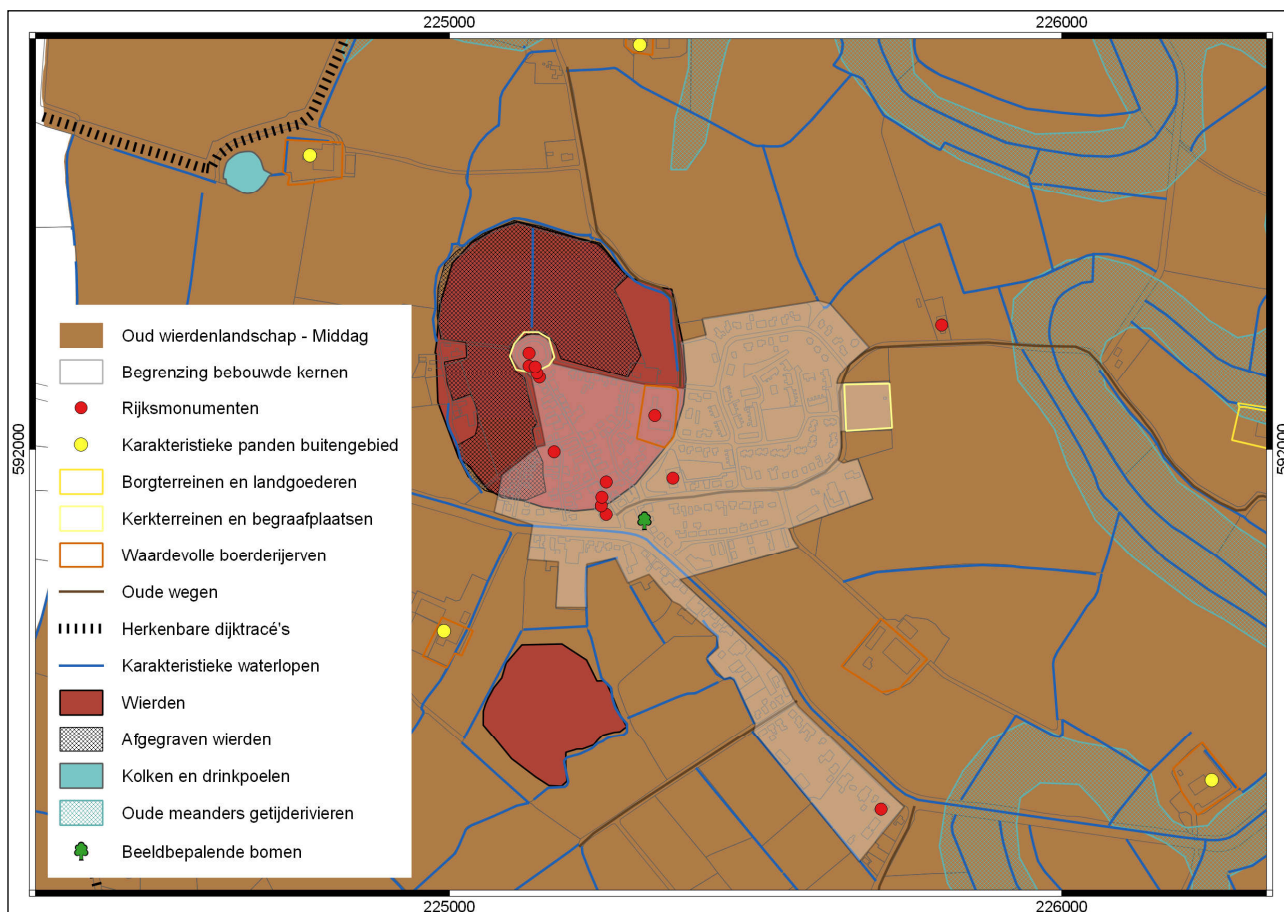
Ter bescherming van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van dit gebied zijn deze opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening (POV) van de provincie Groningen (figuur 4). Binnen het plangebied en de directe omgeving zijn geen beschermde waarden aanwezig. De door de provincie Groningen vastgesteld invloedssfeer van de wierde Ezinge eindigt ten noorden van het plangebied. De Allersmaweg, circa 85 meter ten zuiden van het plangebied, is opgenomen als oude weg. Deze weg verbond van oudsher de wierden Ezinge en Feerwerd. Oorspronkelijk boog deze weg ter hoogte van wat nu Allersmaweg 39 is af naar het zuidoosten, richting de noordkant van Feerwerd. Dit deel van de weg wordt nu nog gebruikt als fietspad (Lucaspad).

Figuur 4: Kaartweergave van de waarden zoals die zijn beschermd in de Provinciale Omgevingsverordening (POV) van Groningen. De ligging van het plangebied aan de van Giffenstraat Ezinge is aangegeven met een rood kader. (data: provincie Groningen; opmaak: Libau)

Ezinge staat niet op de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Westerkwartier uit 2014, omdat Middag destijds nog bij de gemeente Winsum hoorde. Op de Erfgoedkaart van de gemeente Winsum (behorende bij de Erfgoednota) is Ezinge wel opgenomen (Libau 2016; figuur 5). Hierop zijn naast de wierden, wegen en waterlopen die ook in de POV staan, ook borgterreinen, kerken en begraafplaatsen, rijksmonumenten en karakteristieke panden in het buitengebied opgenomen. Inmiddels heeft ook een inventarisatie plaatsgevonden van de karakteristieke panden in de kern van Ezinge. In de wijk rondom het plangebied zijn geen panden aangewezen als karakteristiek dan wel beeldbepalend. Het dichtstbijzijnde karakteristieke pand staat aan de Allersmaweg ten zuiden van het plangebied. In tegenstelling tot de POV staat op de Erfgoedkaart wel de oorspronkelijke weg tussen Ezinge en Feerwerd (Allersmaweg-Lucaspad) aangegeven.

Uit de geraadpleegde provinciale en gemeentelijke waardenkaarten komen voor het plangebied en de directe omgeving geen cultuurhistorische waarden naar voren waarmee bij de planvorming rekening moet worden gehouden.

Figuur 5: Uitsnede van de Erfgoedkaart (bijlage bij de Erfgoednota) van de gemeente Winsum waarop de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van Ezinge en omgeving zijn weergegeven.

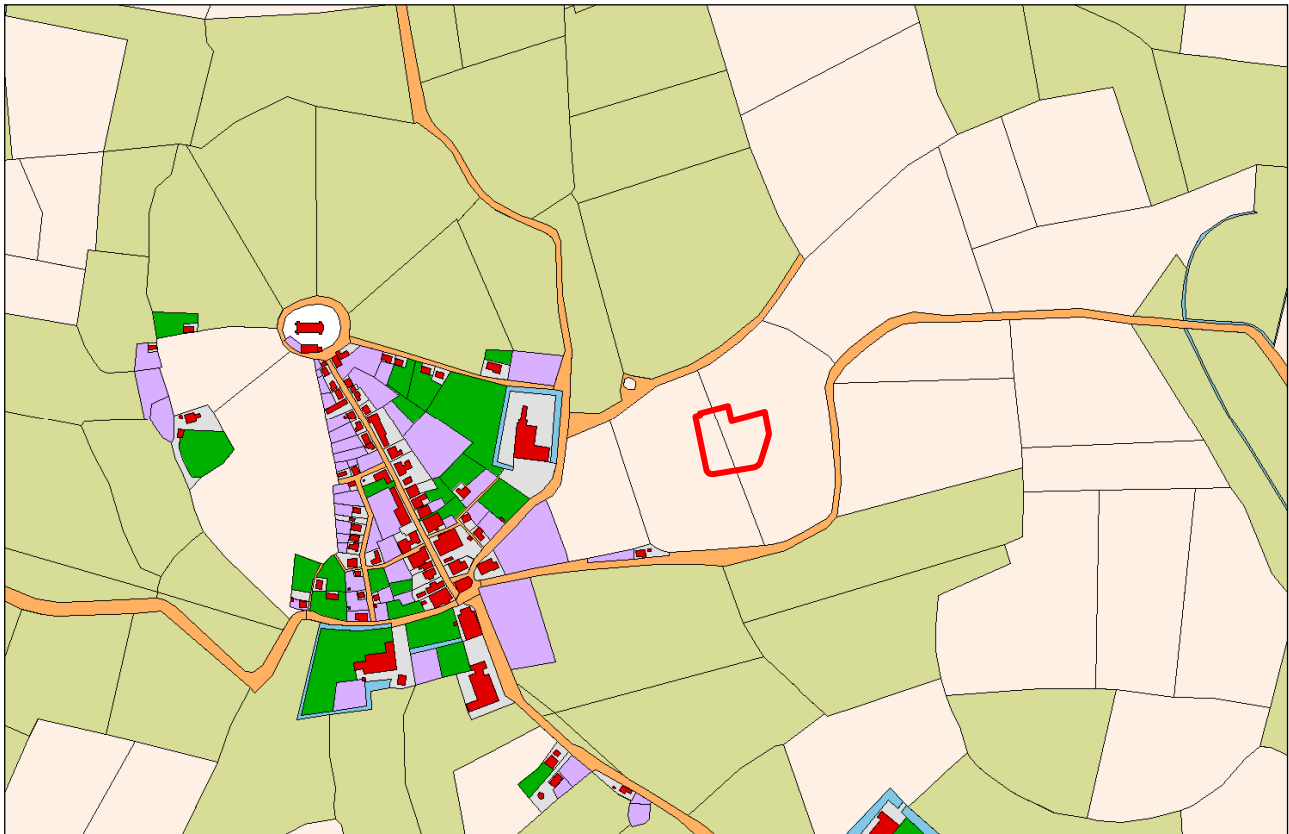
Historische geografie

De oudste, gedetailleerde kaart van het plangebied en omgeving is de kadastrale minuut uit 1821 (figuur 6). Hierop is de onregelmatige blokverdeling rondom Ezinge goed te zien. Het plangebied lag toen nog ruim buiten het dorp en was in gebruik als akkerland. Ook is de oude loop van de verbindingsweg tussen Ezinge en Feerwerd (nu Allersmaweg en Lucaspad) op deze kaart te zien. Ten noorden van het plangebied, ongeveer ter hoogte van het Kerkepad liep ook een weg. Wat de oorsprong van deze weg is, is niet duidelijk. De weg lijkt aan het begin van de 19de eeuw te eindigen tussen de percelen akkerland. Mogelijk heeft de weg ooit wel doorgelopen, bijvoorbeeld als kerkpad naar de borg Allersma.

Op topografische kaarten uit de 20ste eeuw is de ontwikkeling van het gebied ten oosten van Ezinge te zien (zie voorblad). De eerste uitbreiding van Ezinge aan de oostkant vindt plaats vanaf circa 1920 toen steeds meer woningen aan de huidige Allersmaweg werden gebouwd. In de loop van de jaren '60 van de 20ste eeuw werd begonnen met de aanleg van de wijk waar het plangebied in ligt. Op de kaart van 1970 is de eerste aanzet van de wegenstructuur rondom het plangebied zichtbaar. Het plangebied zelf bleef tot de bouw van de school halverwege de jaren '70 van de 20ste eeuw onbebouwd. De school is in 2007/2008 afgebroken. Er zijn geen aanwijzingen voor ondergrondse bouwhistorische resten, anders dan mogelijke restanten van de fundering en/of kelder van de voormalige school. Deze hebben gezien hun zeer beperkte ouderdom (jaren 1970) geen (wetenschappelijke) informatiewaarde.

Mogelijke bodemversterking

De bouw van de school en de aanleg van nutsvoorzieningen zal in ieder geval ter plaatse van het gebouw hebben geleid tot (gedeeltelijke) bodemversterking. Naar verwachting zijn bij de sloop ook de ondergrondse delen van de school verwijderd. Het is niet bekend of ook de nutsvoorzieningen op het terrein zijn verwijderd. De mate waarin de bouw en sloop van de school heeft geleid tot versterking van de bodem hangt mede af van de funderingswijze van het gebouw en de aanwezigheid van eventuele kelders.

Figuur 6: Uitsnede van de gedigitaliseerde versie van de kadastrale minuut uit 1821 (via HisGIS.nl). Het plangebied aan de Van Giffenstraat is aangegeven met een rood kader.

Conclusie en advies

Het plangebied ligt ten oosten van de rijksbeschermden wierde Ezinge in het oude kwelderlandschap van Middag. Dit gebied wordt sinds de midden-ijzertijd vrijwel continu bewoond. Met de stijging van de zeespiegel ontstond in de loop van de tijd steeds meer de noodzaak om woonplaatsen op te hogen, waardoor de wierden ontstonden. Niet alle woonplaatsen werden even ver opgehoogd. Sommige nederzettingen werden verlaten waarna ze verdwenen onder een nieuwe laag kleiafzettingen.

Cultuurhistorie

Voor het plangebied en omgeving geldt een dubbelbestemming Waarde – Landschap. Deze dubbelbestemming heeft betrekking op de openheid van het landschap, het reliëf, de oorspronkelijke verkavelingen en het beloop van wegen en waterlopen, het profiel van de dijken en historische dijken en de openheid van, het zicht op en de herkenbaarheid van wierden en wierdendorpen.

Het plangebied ligt midden in een woonwijk uit de jaren '60 - '90 van de vorige eeuw. Van een open landschap of historische verkaveling is hier geen sprake meer. Ook heeft het bebouwen van deze locatie geen invloed op het zicht op of de herkenbaarheid van wierden en wierdendorpen. De door de provincie Groningen vastgesteld invloedssfeer van de wierde Ezinge eindigt ruim ten noorden van het plangebied. Historische wegen, waterlopen of dijken komen in en direct rondom het plangebied niet voor. Uit de geraadpleegde waardenkaarten en historische kaarten komen voor het plangebied en de directe omgeving ook geen andere relevante cultuurhistorische waarden naar voren.

Archeologie

Het plangebied ligt weliswaar buiten de wierde Ezinge, maar ligt wel binnen dezelfde zone met lichte zavelgronden. In potentie was deze locatie vanaf de ijzertijd geschikt voor bewoning. De hoogtekarte geeft geen aanwijzingen voor een verhoogde woonplaats in het plangebied. In de ondergrond kunnen echter overslibde archeologische resten aanwezig zijn uit de ijzertijd en/of Romeinse tijd. Deze kunnen onder meer bestaan uit één of meer bewoningslagen, (paal)kuilen, zodenstapelingen en greppels/sloten.

Op historische kaarten zijn geen aanwijzingen te vinden voor latere bewoning in het plangebied. De kans dat zich in het plangebied archeologische resten uit de middeleeuwen en/of nieuwe tijd bevinden, wordt daarom klein geacht. De aanwezigheid van dergelijke resten is echter niet volledig uitgesloten.

Het plangebied is tot de jaren '70 van de 20ste eeuw onbebouwd geweest. Tot de bouw van de voormalige school lijken er geen activiteiten te hebben plaatsgevonden die kunnen hebben geleid tot ernstige bodemverstoring. Het is op voorhand niet te bepalen hoe omvangrijk de bodemverstoring als gevolg van de bouw en sloop van de school is. Dit hangt mede af van de funderingswijze van het gebouw en van de wijze waarop sloop heeft plaatsgevonden. Als de verstoringsdiepte ter plaatse van de voormalige school beperkt is, kunnen een eventuele resten uit de ijzertijd en/of Romeinse tijd die zijn afgedekt door jongere kleiafzettingen nog grotendeels intact zijn. Buiten de contour van de bebouwing en de sleuven voor nutsvoorzieningen kunnen sowieso nog intacte archeologische resten aanwezig zijn.

Advies

Cultuurhistorie

In het plangebied en de directe omgeving komen geen cultuurhistorische waarden voor waarmee bij de planvorming rekening moet worden gehouden.

Archeologie

Om te bepalen of er in het plangebied daadwerkelijk archeologische resten aanwezig (kunnen) zijn, dient voorafgaand aan de werkzaamheden een archeologisch booronderzoek plaats te vinden. Hierbij dienen verdeeld over het te bebouwen deel van het plangebied acht boringen te worden gezet. Het onderzoek is niet alleen gericht op de gaafheid van de bodem maar ook op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerk, fosfaten, houtskool en oude bewonings-/akkerlagen. Het onderzoek heeft daarmee een karterend karakter. Wanneer uit het booronderzoek blijkt dat in het plangebied sprake is van archeologische resten die (mogelijk) door de nieuwbouw worden bedreigd, dan zal vervolgonderzoek nodig zijn.

Bijlagen

1. Archeologische perioden
2. Fysisch geografische kaart
3. Bodemkaart
4. Hoogtekaart
5. Kaart archeologie

Geraadpleegde literatuur, bronnen en kaarten

AHN, Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl; nationaalgeoregister.nl).

Alterra, 2014. Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, versie 2014. Wageningen

ARCHIS 3, Archeologisch Informatie Systeem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (www.archis.cultureelerfgoed.nl).

Archeologische Monumentenkaart (AMK) provincie Groningen.

BAG, Basisregistraties Adressen en Gebouwen (www.bagviewer.kadaster.nl).

Beckeringskaart. Kaart of Landtafereel der provincie van Groningen en Ommelanden, verdeelt in deszelfs byzondere quartieren, districten en voornaamste lurisdiction, beneffens de Heerlykheid Westerwolde. Theodorus Beckerings, 1781.

Beeldbank van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>).

Brood, P., A.H. Huussen & J. van der Kooi (red.), 1999. *Nieuwe Groninger Encyclopedie*. REGIO-Projekt Uitgevers, Groningen.

DINOloket. Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond (www.dinoloket.nl).

Groenendijk, H.A., J. van der Plicht & H.J. Streurman, 2012. Steentil, an early stone bridge in the monastic landscape of Groningen, The Netherlands. In: *Journal of Archaeology in the Low Countries 4-1 (October 2012)*. Amsterdam University Press.

HisGIS, Historisch Geografisch Informatiesysteem (www.hisgis.nl).

Knol, E., 2007. *Het Karolingisch grafveld De Bouwerd bij Ezinge (Gr.)*, Jaarverslagen Vereniging voor Terpenonderzoek 83-90, pp. 62-89.

Miedema, M., 1983. *Vijfentwintig eeuwen bewoning in het terpenland ten noordwesten van Groningen. 600 v. Chr. –1700 n. Chr.* Groningen.

Nieuwhof, A., 2020. *Ezinga revisited. The ancient roots of a terp settlement: Volume 1: Excavation - Environment and Economy - Catalogue of Plans and Finds*. (Groningen Archaeological Studies; Vol. 37). University of Groningen / Groningen Institute of Archaeology and Barkhuis Publishing.

Opentopo, recente topografische kaarten van Nederland. Bron: J.W. van Aalst (www.opentopo.nl).

PDOK, Publieke Dienstverlening Op de Kaart (www.pdok.nl).

Ruimtelijkeplannen.nl, diverse ruimtelijke plannen van overheden in Nederland (www.ruimtelijkeplannen.nl).

Schroor, M. 1996. *De Atlas der Provincielanden van Groningen (1722-1736)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M. 1997. *De Atlas der Stadslanden van Groningen (1724-1729)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M & J. Meijering, 2007. *Golden Raand, Landschappen van Groningen*. In Boekvorm Uitgevers, Assen.

Snijders, F.L., 1985. Fysische geografie in de provincie Groningen. Milieu- en landschapsonderzoek Provinciaal Planologische Dienst. Groningen.

Stiboka, 1985. Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Stiboka, Wageningen.

Topotijdreis. Tijdreis over 200 jaar topografie. Kadaster (www.topotijdreis.nl).

Bijlage 1 - Archeologische perioden

Nieuwbouw Van Giffenstraat te Ezinge (gemeente Westerkwartier)

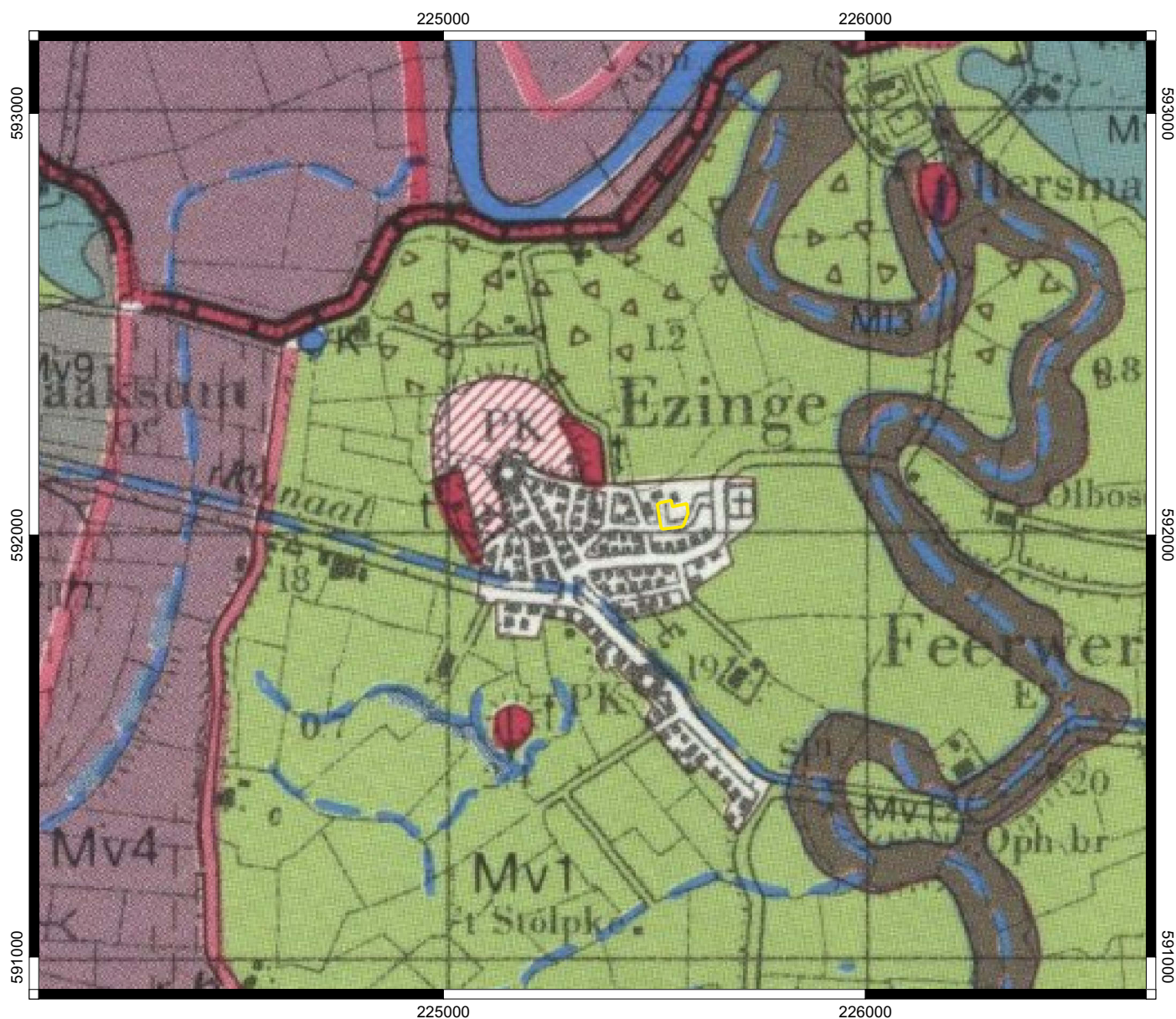
Vereenvoudigd overzicht voor Noord-Nederland

paleolithicum	tot 8800 v.Chr.
paleolithicum vroeg	tot 300.000 BP
paleolithicum midden	300.000 - 35.000 BP
paleolithicum laat	35.000 BP - 8800 v.Chr.
mesolithicum	8800 - 4900 v.Chr.
mesolithicum vroeg	8800 - 7100 v.Chr.
mesolithicum midden	7100 - 6450 v.Chr.
mesolithicum laat	6450 - 4900 v.Chr.
neolithicum	4900 - 2000 v.Chr.
neolithicum vroeg	4900 - 4200 v.Chr.
neolithicum midden	4200 - 2850 v.Chr.
neolithicum laat	2850 - 2000 v.Chr.
bronstijd	2000 - 800 v.Chr.
bronstijd vroeg	2000 - 1800 v.Chr.
bronstijd midden	1800 - 1100 v.Chr.
bronstijd laat	1100 - 800 v.Chr.
ijzertijd	800 - 12 v.Chr.
ijzertijd vroeg	800 - 500 v.Chr.
ijzertijd midden	500 - 250 v.Chr.
ijzertijd laat	250 - 12 v.Chr.
Romeinse tijd	12 v.Chr. - 450 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg	12 v.Chr. - 70 n.Chr.
Romeinse tijd midden	70 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd laat	270 - 450 n.Chr.
middeleeuwen	450 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen vroeg	450 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen laat	1050 - 1500 n.Chr.
nieuwe tijd	1500 - heden

Bijlage 2 - Fysisch geografische kaart

Nieuwbouw Van Giffenstraat te Ezinge (gemeente Westerkwartier)

Legenda

Plangebied nieuwbouw Van Giffenstraat Ezinge

Fysische geografie

Afgraving/ophoging/vergraving

Bebouwde kom

Dijk

MI3 - Meandergeul

Mv1 - Getij-afzettingsvlakte, met kleinschalig reliëf

Mv4 - Zeeboezemvlakte

Mw1 - Kwelderwal

Water

kruinige percelen

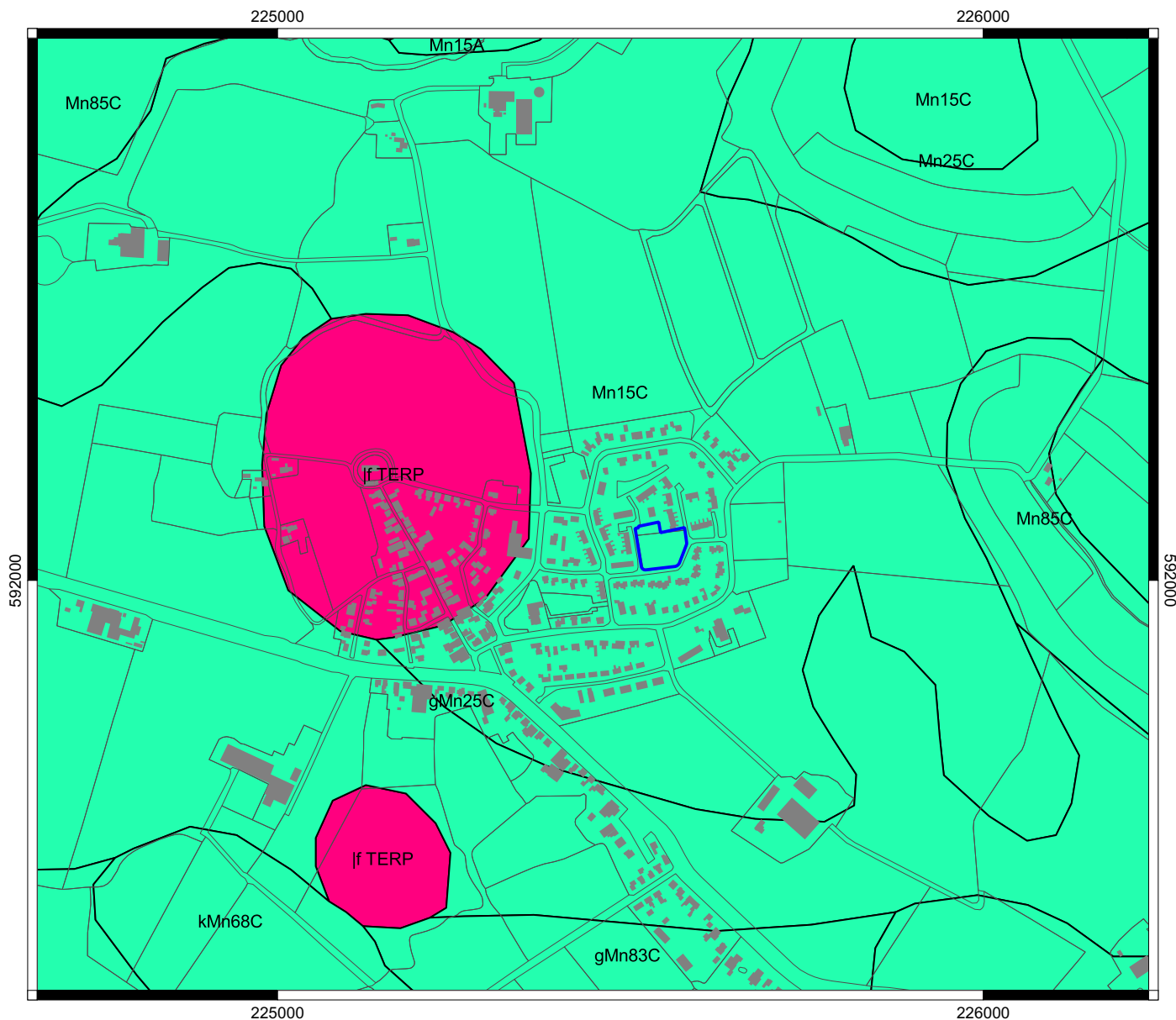
t - Wierde

afgegraven wierde

Bijlage 3 - Bodemkaart

Nieuwbouw Van Giffenstraat te Ezinge (gemeente Westerkwartier)

Legenda

Plangebied nieuwbouw Van Giffenstraat Ezinge

Bodemkaart NL 2014 1:50.000

lf TERP: wierde / terp

lg WATER: water

gMn25C: Knippige poldervaaggronden; zware zavel profielverloop 5

gMn83C: Knippige poldervaaggronden; klei, profielverloop 3

kMn68C: Knippoldervaaggronden; zavel en lichte klei, profielverloop 4 of 4 en 3

Mn15A: Kalkrijke poldervaaggronden; lichte zavel, profielverloop 5

Mn15C: Kalkarme poldervaaggronden; lichte zavel, profielverloop 5

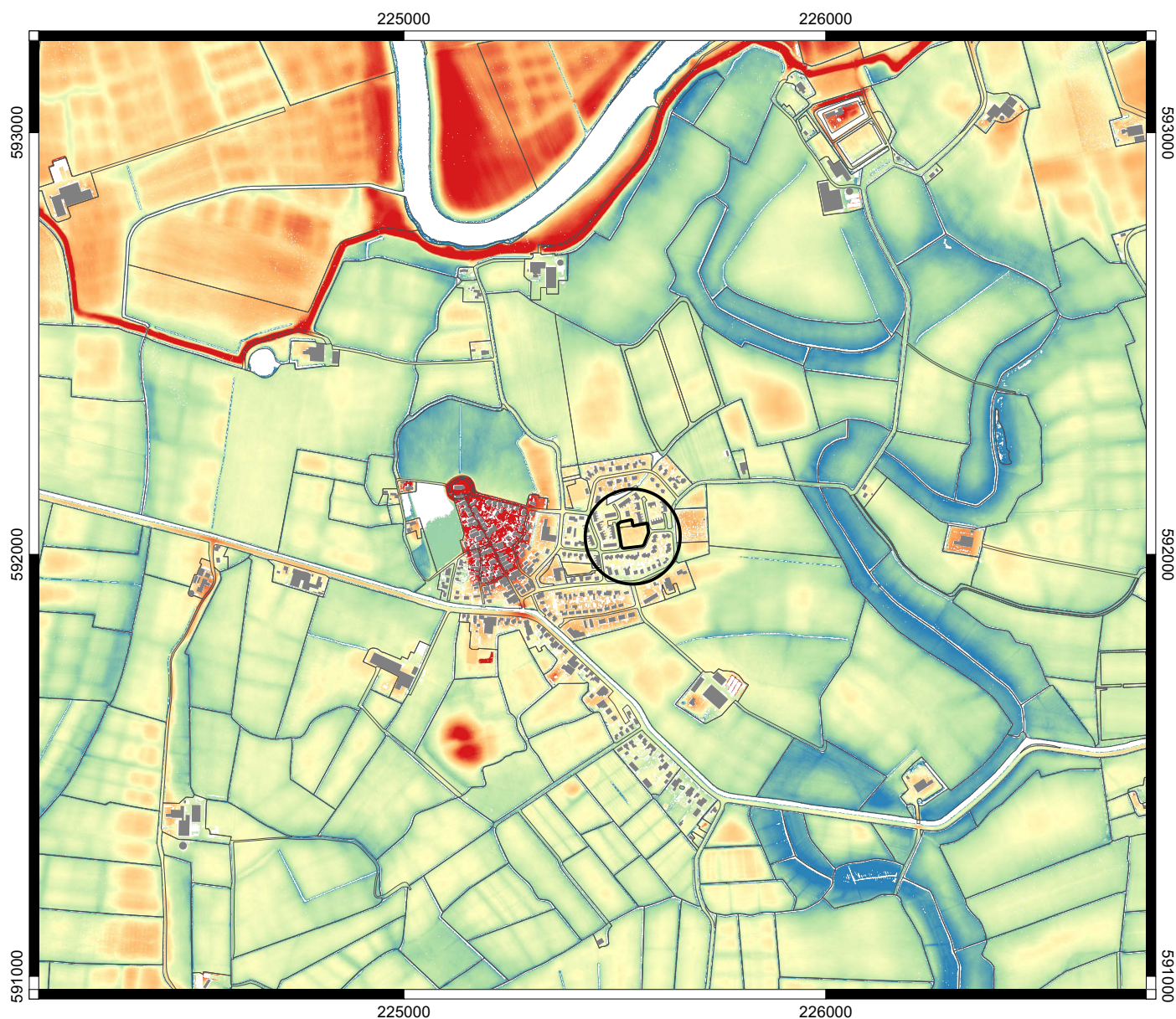
Mn25C: Kalkarme poldervaaggronden; zware zavel, profielverloop 5

Mn85C: Kalkarme poldervaaggronden; klei, profielverloop 5

Bijlage 4 - Hoogtekaart (AHN3)

Nieuwbouw Van Giffenstraat te Ezinge (gemeente Westerkwartier)

Legenda

 Plangebied nieuwbouw Van Giffenstraat Ezinge

Hoogtekaart (AHN3)

 +2,00 m NAP en hoger

 +1,38 m NAP

 +0,75 m NAP

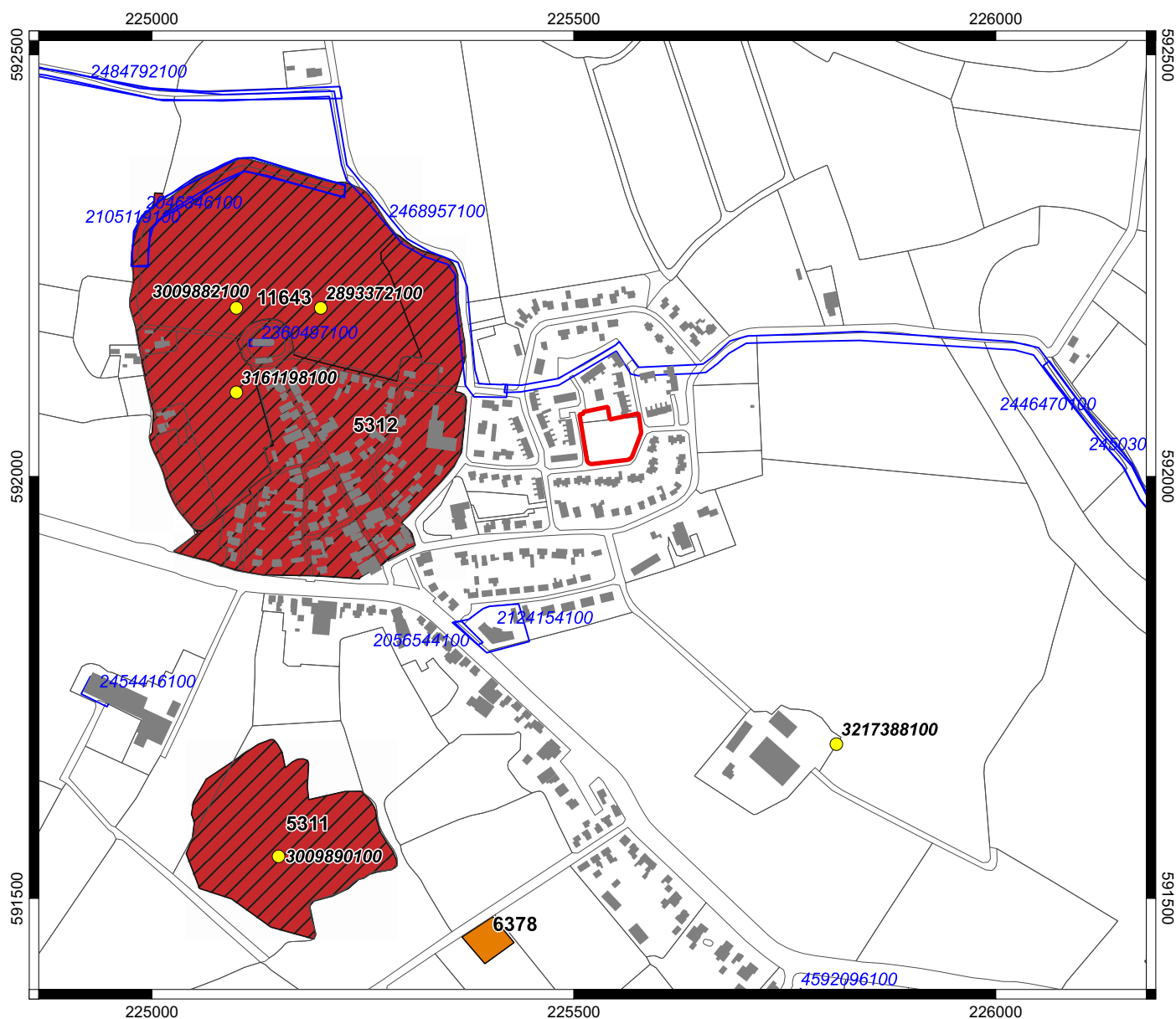
 +0,13 m NAP

 -0,50 m NAP en lager

Bijlage 5 - Kaart archeologie

Nieuwbouw Van Giffenstraat te Ezinge (gemeente Westerkwartier)

Legenda

Plangebied nieuwbouw Van Giffenstraat Ezinge

Onderzoeksmeldingen (Archis3)

Vondstlocaties (Archis3)

AMK-terreinen

Terrein van archeologische waarde

Terrein van hoge archeologische waarde

Terrein van zeer hoge archeologische waarde

Terrein van zeer hoge archeologische waarde, rijksbeschermd

